

РОЗДІЛ 2 ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ

УДК 323.172

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2022.31.5>

МІЖМУНІЦИПАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ ПОЛІЦЕНТРИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ

INTERMUNICIPAL COOPERATION IN THE CONDITIONS OF IMPLEMENTATION OF THE STRATEGY OF POLYCENTRIC GOVERNANCE

Андрій Б.Є.,
*аспірант кафедри міжнародної політики
Ужгородського національного університету*

В статті пропонується аналіз сучасних тенденцій розвитку міжмуниципального співробітництва в умовах впровадження глобальної та європейської макрорегіональної стратегії поліцентричного врядування. Представлено особливості розвитку міст та їх форм горизонтальної, вертикальної співпраці у «вік метрополій», а також особливості міжнародного співробітництва споріднених міст як форми парадипломатичних відносин. Представлено огляд основних документів міжнародного характеру, орієнтованих на підтримку стратегії поліцентричного врядування в умовах процесів глокалізації. Автором зазначено, що починаючи з прийняття «Маніфесту нової урбаністики» 2008 р. до прийняття «Територіального порядку денного на 2030 рік» в Європі підтримується офіційний курс на розбудову «поліцентричної моделі розвитку» орієнтованої на долання неоднорідності глобального економічного розвитку, деконцентрацію ресурсів, протидію надмірній концентрації капіталів, виробництв, розвиток вторинних полюсів зростання, зміцнення регіонального інноваційного потенціалу та позиції міст та містечок в глобальних ланцюгах конкурентноздатності, посилення співпраці в поліцентричних мережах мегаполісів і регіонів, розвиток транс'європейських мереж та транснаціональних зв'язків, пристосування еко-системного підходу та циркулярної економіки. В статті представлено інноваційні підходи Європейської мережі спостереження за просторовим плануванням (ESPON), можливості інструменту – веб-додатку ACTAREA, розробленого ESPON для створення спільного графічного контексту інституційної співпраці міст. Проаналізовано формування та розвиток основних форм міжмуниципальної співпраці, споріднених процесів кооперації, в тому числі «братерських відносин», віддзеркалених термінологічною особливістю в зарубіжних дослідженнях як “Sister cities”, “Twinned Towns”, “Twin Towns”, “Partnership Towns”, “International partnerships”, «Partner Towns”, “Friendship Towns”.

Ключові слова: міська політика, міжмуниципальне співробітництво, поліцентричне врядування, політичний процес, парадипломатія.

An analysis of current trends in the development of inter-municipal cooperation in the context of the implementation of the global and European macro-regional strategy of polycentric governance has been offered in the article.

The peculiarities of the development of cities and their forms of horizontal and vertical cooperation in the 'age of metropolises', as well as the peculiarities of international cooperation of sister cities as a form of paradiplomatic relations have been presented. An overview of the main international documents aimed at supporting the strategy of polycentric governance in the context of glocalization processes has been presented.

The author has noted that starting from the adoption of the New Urbanism Manifesto in 2008 to the adoption of the Territorial Agenda for 2030, Europe has been supporting the official course towards the development of a “polycentric model of development” focused on overcoming the heterogeneity of global economic development, deconcentration of resources, counteracting excessive concentration of capital, production, development of the secondary growth poles, strengthening regional innovation potential and the position of cities and towns in global chains of competitiveness, strengthening cooperation in polycentric networks of megacities and regions, development of trans-European networks and transnational relations, adaptation of the eco-system approach and circular economy.

The innovative approaches of the European Spatial Planning Observation Network (ESPON), the capabilities of the tool – web application ACTAREA, developed by ESPON to create a common graphical context of institutional cooperation of cities, have been presented in the article. The formation and development of the main forms of inter-municipal cooperation, related processes of cooperation, including 'brotherly relations', reflected by the terminological feature in foreign studies as Sister Cities, Twinned Towns, Twin Towns, Partnership Towns, International partnerships, Partner Towns, Friendship Towns, have been analyzed.

Key words: urban policy, inter-municipal cooperation, polycentric governance, political process, paradiplomacy.

Постановка проблеми. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) назвала XXI століття «Віком Столиць» або «Віком Метрополій» (*Metropolitan Century*). Міста є домом для більш ніж 2/3 населення країн розвинутого заходу, принаймні якщо казати про 37 найбільш розвинутих країн світу, які є членами ОЕСР. До кінця цього століття більша частина урбанізації на планеті, ймовірно, буде завершена. Вже сьогодні більше 50% населення планети живе в містах. За прогнозами, ця цифра досягне 85% до 2100 р. Протягом 150 років міське населення збільшиться з менш ніж 1 мільярда в 1950 р. до 9 мільярдів до 2100 р. Цей період характеризується не тільки загальним зростанням міського населення, але й зростанням мегаполісів. У 1950 р. Нью-Йорк і Токіо були єдиними міськими агломераціями з населенням понад 10 мільйонів. Очікується, що до 2030 р. кількість мегаполісів зросте до 41, причому сім з десяти найбільших мегаполісів світу будуть в Азії [24, с. 1].

Упродовж всієї історії міста відігравали роль провідних центрів еволюції. Розвиток політики та релігії, економіки та технологій, усіх наук та мистецтв зосереджений у цьому особливому типі поселення. Зі вступом людства в останній чверті XX ст. у нову фазу економічного розвитку, глобальний характер чого породив поняття глокалізації, стає очевидним посилення потужності та політичного значення провідних міст, стрімке підвищення їх ролі у світовому господарстві та міжнародних відносинах.

Особливо важливим стає розвиток всіх форм співробітництва між містами різного типу та рангу, відоме як горизонтальне (співробітництво міст більш-менш одного рівня в межах так званої «конурбації» або «поліцентричної агломерації») та вертикальне співробітництво (співробітництво столичних міст та міст меншого рангу, що утворюють агломерації та мегаполіси). Ці форми співробітництва, наприклад в Україні, підтримані прийнятим в 2015 році Законом «Про співробітництво територіальних громад». Проте важливою є інша форма співробітництва – співробітництво «дисперсне» або «міжнародне муніципальне» (*inter-municipal co-ordination*), яке відбувається на основі підтримки міжнародних «побратимських» відносин внаслідок культурних та комерційних зв'язків.

З огляду на вищезазначене, **метою** даного дослідження є визначення особливостей розвитку форм міжмуніципального співробітництва, зокрема специфіки міжнародного муніципального співробітництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процесу глокалізації – глобалізації на основі розвитку локальності, міста, як центру інноваційного розвитку, присвячено багато праць. Слід

вказати, що термін «глокалізація», який вперше з'явився в праці Р. Робертсона «Глокалізація: часопростір і гомогенність-гетерогенність», позначав процес бізнес-стратегію, що реалізується через «мікро-маркетинг» – пристосування глобальних мереж на локальних ринках. Глокалізація розглядалася як глобалізація локального і локалізація глобального. Дослідження глокалізації співпало з розвитком концепції «місць» та досліджень динаміки розвитку місць як самостійних господарських та територіально-політичних одиниць. В 40–50-і рр. XX ст. були відроджені теорії: «центральных місць» В. Крісталлера щодо типології систем центральных місць, як оптимальної каркасно-сітьової структури населених пунктів, що забезпечує якісне управління територіями в ієрархіях місць в системі [12], «теорія організації простору» А. Леша [7], теорія «поляризованого росту», пов'язана з роботами Ф. Перру, Т. Шульца та «центр-периферійна» теорія розвитку Дж. Фрідмана та Б. Алонсо, розвинута в працях Г. СанOFFа С. Корбріджа, Д. Гарві, Л. Майєра, Л. Нгуєн Лонга [4; 20, с. 389; 22, с. 58]. Наприклад, Г. СанOFF в праці «Демократичне проектування. Тематичні дослідження співучасті у створенні середовища мегаполісів та малих міст» звертає особливу увагу на творенні нової реальності на основі міських мереж – глобальних метрополій інноваційного зростання [8]. Корбрідж С. пояснює ідеологію акцентуації «місця» в процесах як економічного, так і політичного розвитку тим, що «примат територіальної держави не є трансісторичною даністю... У сучасній світовій економіці ряд державних повноважень віддані на користь ринків, а структурна перебудова, спровокована Світовим банком та МВФ, ілюструє межі суверенітету так званих національних держав. Світова економіка, позначена глобалізацією принесла з собою новий виток географічної диференціації та нерівномірності розвитку у всіх просторових масштабах. На цьому тлі територіальна держава втрачає свою географічну першість» [10, с. 5].

На пострадянському просторі зростання значення місць та міської політики, зміни статусів провінцій та периферій, проблематику просторово-територіальної трансформації простору, в тому числі через долання «радянської системності» досліджували М. Алборова [1], Є. Аніміца, Н. Власова та Я. Сілін [2; 3], О. Гладкий та С. Іщук [5], Т. Гречко, С. Лісовський, Л. Руденко [6], Ю. Узун [9], А. Тертишний [3], та інші.

Автори аналізували неоднорідність економічного розвитку; політику ефективного територіального розвитку; політику деконцентрації ресурсів та протидії надмірній концентрації капіталів, виробництв, ресурсів, людей; розвиток вторинних полюсів зростання; зміцнення регіонального інноваційного потенціалу та позиції міст та

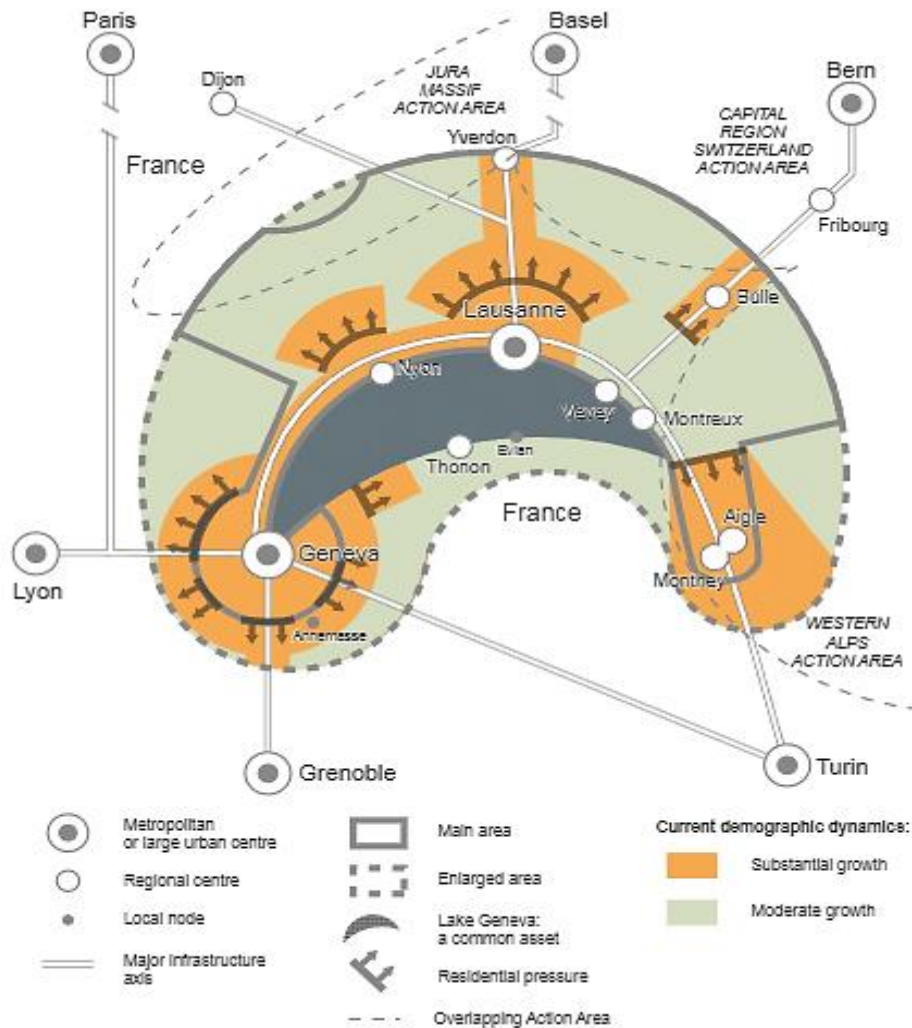
містечок (локалітетів) в глобальних ланцюгах конкурентноздатності; посилення співпраці в поліцентричних мережах мегаполісів і регіонів, розвиток трансєвропейських мереж, транснаціональних зв'язків, пристосування до глобальної мобільності та цифровізації, застосування еконсистемного підходу та циркулярної економіки. Основні ідеї дослідників цих, згодом постали програмними цілями стратегії територіальної політики Європи і були проголошені в документах структур ЄС. Наприклад лише Єврокомісія прийняла такі документи як «На шляху до сталої Європи до 2030 року» (2019), Пропозиція щодо майбутньої політики згуртованості ЄС на 2021–2027 рр. (2018 р.), Міський порядок денний для ЄС (2016), Нова Лейпцигська хартія (2020), Декларація Корк 2.0 «Краще життя в сільській місцевості» (2016.), принципи ОЕСР щодо міської політики та сільської політики (2019), Європейська зелена угода та Європейський інвестиційний план та механізм справедливого переходу (2020), Союзна Програма відновлення (2020), програми дій ЄС 2020 року як «Територіальний порядок денний на 2030 рік» [18]. Останній документ має аналог, який орієнтований на глобальний розвиток. Це Стратегія просторового розвитку, прийнята ООН, і в якій також йдеться про посилення політики «місця» в глобальних рішеннях – «Порядок денний ООН на період до 2030 року для сталого розвитку». Крім неї на глобальному рівні застосовують документи ООН: «Розвиток і цілі сталого розвитку» (2015), Паризька Угода (2015 р.), Нова програма ООН щодо міст (2016 р.).

Так, починаючи з прийняття «Маніфесту нової урбаністики» на 15-й сесії Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи 29 травня 2008 року (м. Страсбург) в Європі та в світі загалом взято офіційний курс на розбудову «нової територіальної політики на основі місця», де метою розвитку є створення «поліцентричної моделі розвитку» з посиленням впливом «територіального виміру галузевої політики на всіх рівнях управління». Зокрема, в програмі дій ЄС 2020 року «Територіальний порядок денний на 2030 рік» [18] цілями є «Справедлива Європа» та «Зелена Європа» на основі збалансованого розвитку з використанням різноманітності територій та через розвиток диверсифікації місцевої економіки, які визнані стратегічними. Інструментами такої політики визнані: 1) місцевий підхід до формування політики – «місцевий розвиток, керований громадою», який підтримується Програмою CLLD – LEADER – це ініціатива ЄС з підтримки проектів розвитку районів у містах у рамках програми місцевого розвитку, очолюваної громадою; 2) багаторівневий підхід до управління на основі субсидіарності; 3) забезпечення умов мобільності ресурсів; 4) обмін знань, досвідом,

використання потенціалу різноманіття; 5) співпраця, горизонтальна і вертикальна координація між урядами, секторами політики та суспільними групами; 6) додання сегрегації, сприяння солідарності, соціальному залученню; 7) інтегровані територіальні інвестиції. Втіленню стратегії буде сприяти *Європейська мережа спостереження за просторовим плануванням (ESPON)* [16]. В 2014–2020 рр. ESPON функціонувала як Європейська група територіального співробітництва (EGTC) заради *підвищення інституційної спроможності органів влади та ефективного державного управління на місцях*. Звіти цієї мережі – «Звіт про європейську територію» (2019), «Європейський територіальний довідник Framework» (2019), «Сьомий звіт Європейської комісії про економічну, соціальну та територіальну єдність» (2017) Діяльність ESPON охоплює всі країни-члени ЄС, а також Ісландію, Ліхтенштейн, Норвегію та Швейцарію, і охоплює понад 130 організацій по всьому континенту. Наприклад, в травні 2022 р. ця організація запропонувала політикам та практиками на різних рівнях управління варіанти моделей та перспектив просторового розвитку за межами адміністративних та статистичних кордонів, спрямовану на реалізацію «м'якої територіальної співпраці та сприяння діалогу тих, хто бере участь у розвитку міжмуніципальних, транскордонних, транснаціональних макрорегіональних формах співробітництва» [16; 17]. ESPON пропонує політикам свої послуги: використання інструменту – веб-додатку ACTAREA, розробленого ESPON. Цей онлайн-додаток для створення спільної ментальної карти зони співпраці; створення спільного графічного синтезу контексту інституційної співпраці (інституційні карти); і підкріплення діалогу між різними учасниками щодо територіальних моделей і тенденцій, можливостей і викликів у сфері співпраці політиків з метою вироблення узгоджених моделей територіального розвитку. Такі процеси співпраці об'єднують зацікавлені сторони та експертів і допомагають створити платформу спільних знань і думок про передумови та перспективи територіального розвитку. ACTAREA можна використовувати у віртуальних та очних діалогах.

Наприклад, картосхема, розроблена ESPON – для зони дії агломерації Женецького озера показує, що розвиток у зоні співпраці є незбалансованим (див. карта 1) [17, с. 6]. Населення та економічна діяльність, а також транспортна інфраструктура зосереджені на північному (Швейцарському) березі озера. У центральній столичній зоні між Лозаннею та Женевою виникає безперервна лінійна агломерація, що призводить до розростання їхніх внутрішніх сільських районів і створює тиск на сусідні регіони. Таким чином, головними пріоритетами співпраці є управління

Приклад роботи веб-додатку ACTAREA, розробленого ESPON до аналізу територіального розвитку агломерації Женевського озера

Source: ESPON ACTAREA, 2017.

Джерело [17, с. 6]

та спрямування зростання та стримування розширення основних міст шляхом розвитку їх полюсів. Навколо міста Женева близькість до французького кордону створює особливі труднощі. Функціональна агломерація простягається далеко за цей кордон. Різниця у можливостях працевлаштування, купівельній спроможності та цінах на нерухомість породжує значні потоки пасажирів, напругу на ринках житла та затори на дорогах [17, с. 6–7].

Значим також для розвитку міст та міжміської кооперації сьогодні є новий проект ЄС «Міжнародне партнерство міст: дії для зеленого та інклюзивного відновлення», яким керує Генеральний директорат з регіональної та міської політики (DG REGIO) Європейської комісії і який буде реалізовано з жовтня 2021 р. по березень 2023 р. в рам-

ках пілотного проекту Європейського парламенту [19; 25]. Метою проекту є сприяння покращенню якості життя в містах-учасниках шляхом сприяння сталому та інтегрованому розвитку міст через визначення інноваційної політики та програм. Будуть відібрані чотири міста з Канади та чотири міста з Південної Африки. Окрім Сінгапуру та Гонконгу, в Азії будуть два міста Південної Кореї та два міста Тайваню. З Європи учасниками проекту будуть чотирнадцять міст, вибраних з різних держав-членів ЄС. Проект спрямований на розвиток міського співробітництва та сприяння партнерству між містами між місцевими органами влади ЄС і країн, що не входять до ЄС, у Канаді, Південній Африці, Сінгапурі, Південній Кореї, Тайвані та Гонконгу. Мета полягає в тому, щоб сприяти обміну інформацією та передачі досвіду

щодо стійких і інтегрованих міських практик співробітництва за темами: 1) циркулярна економіка; 2) якість повітря, 3) енергетичний перехід, 4) інтеграція мігрантів і біженців [21].

За визначенням Організації економічного зростання та розвитку, міста є центрами та воротами в глобальних мережах, таких як торгівля та транспорт, вони є двигуном зростання і характеризуються вищим рівнем продуктивності та доходу, які зростають пропорційно розвитку розміру міста [23]. Продуктивні та процвітаючі мегаполіси можуть сприяти зростанню продуктивності в менш розвинених місцях і відігравати ключову роль у просуванні кордону продуктивності. Менші міста служать ринковими містами та центрами надання послуг для навколишніх сільських районів. Не тільки розмір міст, але і структура урбанізованої системи має значення для зростання. Країни з більш поліцентричною урбанізованою системою (ті, що мають значну кількість великих міст замість концентрації в одному чи двох мегаполісах) мають вищий ВВП на душу населення та більші гарантії збереження стабільності в часи великих потрясінь для національної економіки [23].

Співробітництво міст на основі підтримки міжнародних «побратимських» відносин (відносин «town twinnings» або «City-to-City» або C2C) як форма кооперації і як концепція співробітництва розвивається на основі створення юридичних чи соціальних угод між двома географічно та політично різними населеними пунктами з метою розвитку культурних та комерційних зв'язків і може бути названа «дисперсною», порівняно з формами співробітництва в межах агломерацій. Утворювані союзи міст також мають внутрішню класифікацію.

Наприклад, згідно з результатами дослідження, який фінансувався Фондом Наффілда «Міста-побратими у Великобританії з 1945 року» і який здійснювався в 2009 р. під керівництвом доктора Ніка Кларка (географічна школа Саутгемптонського університету) «побратимство міст» було визначено як «побудова та практика, різними групами та з різними цілями, відносно формальних відносин між двома містами, які зазвичай розташовані в різних державах» [14, с. 2]. Це широке визначення охоплює те, що часто називають:

1) «Традиційні» відносини міст-побратимів (*Town Twinning Relationships*), пов'язані з асоціаціями міст-побратимів (*Town Twinning Associations*) та/або муніципальними органами влади в Західній Європі, а також культурний та/або громадський обмін; 2) Відносини міст-побратимів (*Sister City relationships*), пов'язані з містами США та/або стратегіями місцевого економічного розвитку; 3) Зв'язки Північ-Південь (*North-South links*), пов'язані з місцевостями так званої Глобальної Півночі та Півдня, а також інтереси до міжнарод-

ного розвитку (цю сферу також іноді називають *децентралізованою співпрацею (Decentralised Cooperation)*), особливо в Європейській Комісії, та *співпрацею між містами (City-To-City cooperation, C2C)*, особливо в ООН); 4) Міжміські проекти технічної допомоги (*Interurban technical assistance projects*), пов'язані з програмами впливу на перехідний період у постсоціалістичній Європі та Азії (наприклад, Фонд ноу-хау уряду Великої Британії) або урядовий потенціал у так званому світі, що розвивається (наприклад, Схема передової практики Форуму місцевого самоврядування Співдружності (*Commonwealth Local Government Forum's Good Practice Scheme*)); 5) Міжнародне партнерство (*International partnerships*), пов'язане з місцевими органами влади та їхні численні, випадкові, інструментальні відносини з іншими місцевими органами влади [14, с. 2].

Отже, особливості термінології («Sister cities», «Twinned Towns», «Twin Towns», «Partnership Towns», «International partnerships», «Partner Towns», «Friendship Towns» та ін.), що застосовується в зарубіжних дослідженнях, впливають на аналіз споріднених процесів кооперації, але досить різних форм «братерських відносин». Побратимські відносини включають відносно формальні відносини, які також є відносно довгостроковими, відкритими, інклюзивними та рівноправними за характером. Ці характеристики логічно взаємозалежні. Офіційні стосунки триватимуть довше, ніж неформальні. Довгострокові стосунки створені для більшої відкритості та інклюзивності, ніж короткострокові стосунки. Відкриті та інклюзивні стосунки більше сприяють рівності ніж закриті та ексклюзивні відносини.

Найперший досвід формування таких зв'язків в Європі представляє муніципальний союз між німецьким містом Падерборн і французьким містом Ле-Ман у 836 році, який спочатку був католицьким побратимством двох єпархій, а згодом, наприклад в часи Вестфальської епохи, ці відносини цілком стають «парадипломатичними», оскільки вирішення питання збереження католицької єпархії в місті та питання віри відбувалося через перемовини міських еліт, голів з Анною Австрійською як регентом молодого французького короля Людовика XIV. Франція виступила гарантом збереження католицької єпархії Падерборна і ландграф Гессенський був вимушений відступитися посилаючись на те, що єпископство Падерборна заключило угоду з єпископством Мана [26]. В 1967 році офіційний та світський проект цих історично «братських міст» було підтримано двостороннім підписанням франко-німецької хартії про співробітництво.

Практика «побратимських» відносин була продовжена в Європі після Другої світової війни: Ковентрі (Англія) поєднався з Дрезденом

(Німеччина) Актом миру та примирення, оскільки обидва міста зазнали сильних бомбардувань під час війни. Комітет побратимства міста Інвернесс (Шотландія) був створений у 1956 р., коли було встановлено перший зв'язок із містом Аугсбургом (Баварія). Британські містечка встановили стосунки з громадами переважно у Франції та Німеччині в десятиліття після Другої світової війни. У 1950-х роках було укладено 50 угод з місцевими громадами Франції, а в 1960-х – 76. Відповідні цифри для Німеччини були 40 і 60. На початку 1970-х років ці цифри різко зросли: було встановлено 202 зв'язки між британськими та французькими місцевостями, а також 101 зв'язок між британськими та німецькими. Далі відбувся постійне зростання цього процесу, і на початку 2000-х років загальна чисельність договорів про співробітництво міст Великої Британії дорівнювала більше 2000, 1000 з яких були підписані з містами Франції. При цьому великі міста мали більше ніж по 25 договорів в середньому [14, с. 7–8, 18–20].

Процеси двосторонньої співпраці були підтримані ООН та рядом спеціальних міжнародних організацій, наприклад, Радою європейських муніципалітетів (*Council of European Municipalities*) та Організацією об'єднаних міст (*United Towns Organisation*) та іншими структурами Європи, а згодом і ЄС. Більше 125 багатосторонніх мереж та форумів орієнтовані на сприяння міжнародному співробітництву на основі угод центрів муніципального врядування.

Сьогодні міська парадипломатія, тобто участь нецентрального уряду в міжнародних відносинах, постійно зростає. Сьому сприяє розвиток транснаціональних відносин уздовж кордонів національних держав-членів ЄС, які утворюють спільні транснаціональні системи управління євро регіонами, учасниками яких стають асоціації міст, комун та округів. Наприклад, Євро регіон Ельба – Лабе (Чехія, Німеччина) включає дві самостійні спільноти: з німецької сторони «Муніципальна громада Долина Верхньої Ельби / Гори Остерз», а з чеської – «Клуб Євро регіону Лабе». Обидві асоціації уклали угоду про співпрацю [15, с. 232].

Закріплення прав муніципальних одиниць на міжнародну співпрацю обумовлює розвиток «міської дипломатії», на що також вказує використання такої термінології рядом організацій ((термін офіційно використовується у роботі Всесвітньої організації об'єднаних міст та органів місцевого самоврядування (*United Cities and Local Governments*), Глобальною мережею мерів більше 100 найзначніших міст світу (*C40 Cities Climate Leadership Group*) та Некомерційною мережею громадської дипломатії, що створює та зміцнює партнерство між громадами (*Sister Cities International, SCI*) [27; 11]. Дебати у Палаті лордів Великобританії у 2014 р. визнали еволюцію побратимства міст до міської дипломатії, особливо у питаннях торгівлі та туризму, а також у питаннях культури та постконфліктного примирення, і так само, в 2019 р. Конгрес США прийняв Закон про міську та державну дипломатію, що створює нове Управління субнаціональної дипломатії в Державному департаменті [13].

Відтак, сьогодні міста визнані центрами створення робочих місць, інновацій та зростання, вузлами інноваційного розвитку, що утворюють мережі, активно співпрацюють для досягнення національних цілей щодо зростання, інклюзивності та соціально-економічної і екологічної стійкості. Зі вступом людства в останній чверті ХХ ст. у нову фазу економічного розвитку, глобальний характер чого породив поняття глокалізації, стає очевидним суттєве посилення економічної потужності та політичного значення провідних міст, стрімке підвищення їх ролі у світовому господарстві та міжнародних відносинах в умовах стрімкого росту економічної кризи, глобальної нерівності, кліматичних викликів. При цьому є важливими: 1) політичний діалог – обмін інформацією між містами та подальша співпраця на регіональному та національному політичних рівнях в системі багаторівневого управління та поліцентричного врядування та; 2) прозорість; 3) нарощування потенціал; 4) відповідність (моніторинг і посилення відповідності країн узгодженим на міжнародному рівні політикам, стандартам і принципам).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Алборова М. Б. Дипломатия городов как важный фактор развития современных международных отношений в условиях цифровой цивилизации. *International Journal of Humanities and Natural Sciences*. 2019. Vol. 8. С. 136–139.
2. Анимца Е. Г., Власова Н. Ю., Силян Я. П. Городская политика: теория, методология, практика. Екатеринбург: ИЭ УрО РАН, 2004. 306 с.
3. Анимца Е. Г., Тертыйшный А. Т. Местное самоуправление: история и современность. Екатеринбург : УрГЭУ, 1998. 295 с.
4. Гарві Д. Право на місто. *Спільне*. 2010. № 2: Трансформації міського простору. URL: <https://commons.com.ua/uk/pravo-na-misto/> (дата звернення 26.08.2022).
5. Гладкий О. В., Іщук С. І. Київська господарська агломерація: досвід регіонального менеджменту : монографія. Київ : ВГЛ «Обрії», 2005. 239 с.

6. Гречко Т. К., Лісовський С. А., Романюк С. А., Руденко Л. Г. Публічне управління в забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку : навчальний посібник. Херсон : Грінь Д. С., 2015. 264 с.
7. Лёш А. Географическое размещение хозяйства. М. : Госиздат, 1959. 455 с.
8. Санюф Г. Демократичне проектування. Тематичні дослідження співучасті у створенні середовища мегаполісів та малих міст. Дніпро : Книжкова літера, 2018. 172 с.
9. Узун Ю. В. Привласнення простору: організація взаємодії в складних політичних системах : монографія. Одеса : Фенікс, 2021. 378 с.
10. Agnew J., Corbridge S. *Mastering Space: Hegemony, Territory and International Political Economy*. London – NY : Routledge, 1995. 250 p.
11. C40 Cities Climate Leadership Group. URL: <https://www.c40.org/about-c40/>
12. Christaller W. How I Discovered the Theory of Central Places: A Report about the the Origin of Central Places. *Man Space and Environment: Concepts in Contemporary Human Geography* / P. W. English, R. C. Mayfield (eds.). NY – Oxford : OUP, 1972. P. 601–610.
13. City and State Diplomacy Act. H.R.3571. 116th Congress (2019–2020). 27.06.2019. URL: <https://www.congress.gov/bill/116th-congress/house-bill/3571> (дата звернення 28.09.2022).
14. Clarke N. Town Twinning in Britain Since 1945. Summary of Findings (School of Geography, University of Southampton, 2009. URL: <http://www.soton.ac.uk/geography/research/ecs/twinning/index.html> (дата звернення 12.08.2022).
15. Duran I.-D. "Region" and "Euroregion". *The Annals of the University of Oradea. Economic Science*. 2007. No. 1. P. 230–234.
16. ESPON. European Spatial Planning Observation Network. URL: <https://www.espon.eu/>
17. ESPON. Soft cooperation as a building block of territorial cohesion in functional areas. 27 May 2022. URL: <https://www.espon.eu/topics-policy/publications/policy-brief-soft-cooperation-building-block-territorial-cohesion> (дата звернення 22.08.2022).
18. EU. Territorial Agenda 2030: A future for all Places. Informal meeting of Ministers responsible for spatial planning, territorial development and/or territorial cohesion. 1 December 2020. URL: https://territorialagenda.eu/wp-content/uploads/TA2030_jun2021_en.pdf (дата звернення 14.10.2022).
19. EU launches a new city cooperation programme: International City Partnerships. *European Commission*. 15.11.2021. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/newsroom/news/2021/11/15-11-2021-eu-launches-a-new-city-cooperation-programme-international-city-partnerships (дата звернення 22.08.2022).
20. Friedmann J. Regional Development and Planning: The Story of a Collaboration. *International Regional Science Review*. 2001. Vol. 24, Is. 3. P. 386–395.
21. International City Partnerships: Acting For Green And Inclusive Recovery (Icp-Agir). URL: <https://c.ramboll.com/international-city-cooperation> (дата звернення 22.08.2022).
22. Mayer L., Nguyen Long L. A. an city-to-city cooperation facilitate sustainable development governance in the Global South? Lessons gleaned from seven North-South partnerships in Latin America. *International Journal of Urban Sustainable Development*. 2021. Vol. 13, Is. 2. P. 174–186. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/19463138.2020.1855433>(дата звернення 22.08.2022).
23. OECD. Building Successful Cities. A National Urban Policy Framework. 12 p. URL: <https://www.oecd.org/regional/regional-policy/urbanmetroreviews.htm> (дата звернення 22.08.2022).
24. OECD. *The Metropolitan Century: Understanding Urbanisation and its Consequences*. Paris: OECD Publishing, 2015. 16 p.
25. Rønholt N. Supporting city cooperation on sustainable, integrated urban development. *Ramboll*. URL: <https://ramboll.com/media/rgr/supporting-city-cooperation-on-sustainable-integrated-urban-development> (дата звернення 22.08.2022).
26. The City of Inverness Town Twinning Committee. Joint Report by Inverness City Manager and Chairman, The City of Inverness TownTwinning Committee. Report No 99/08. Inverness city committee. 8 December 2008. URL: <http://www.highland.gov.uk/NR/rdonlyres/1C07A195-EF04-454D-81B8-ADAEE15058FC/0/ICC9908.pdf> (дата звернення 22.08.2022).
27. United Cities and Local Governments. URL: <https://www.uclg.org/en/organisation/about>